

ВІДГУК
офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Шопіної Ірини Миколаївни на дисертацію Воронкової Олени
Ігорівни «Правове забезпечення публічного управління
інформаційною сферою в Україні», подану на здобуття ступеня
доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081
«Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження, присвяченого правовому забезпеченню публічного управління інформаційною сферою в Україні, зумовлена низкою системних чинників стратегічного, правового, безпекового та технологічного характеру. В умовах повномасштабної збройної російської агресії проти України інформаційна сфера перетворилася на один із ключових театрів воєнних дій. Інформаційні та психологічні операції, дезінформація, кібератаки на критичну інформаційну інфраструктуру та спроби дестабілізації суспільно-політичної ситуації вимагають від держави оперативних і гнучких механізмів публічного управління. Чинні акти інформаційного та адміністративного законодавства потребують постійного переосмислення та вдосконалення з метою ефективної протидії інформаційним загрозам, захисту суверенітету та забезпечення інформаційної безпеки держави без порушення основоположних прав і свобод громадян.

Стрімкий розвиток цифрових технологій, поширення штучного інтелекту, алгоритмів автоматизованого аналізу даних, розбудова систем e-Government та цифровізація публічних послуг випереджають темпи нормативно-правового регулювання. Виникає потреба у створенні сучасної правової рамки для публічного управління, яка б регулювала обіг великих масивів даних, використання штучного інтелекту в публічному секторі, функціонування державних реєстрів і захист персональних даних.

Отримання Україною статусу кандидата та початок офіційних переговорів про вступ до Європейського Союзу вимагають адаптації

національного інформаційного законодавства до загальноєвропейських стандартів (*Acquis Communautaire*). Це передбачає гармонізацію норм щодо медіапослуг, кібербезпеки (зокрема Директиви NIS 2), захисту персональних даних (*General Data Protection Regulation* = *GDPR*) та цифрових ринків (*Digital Services Act*, *Digital Markets Act*). Дослідження правових засад публічного управління у цій сфері є необхідною умовою для забезпечення належної якості євроінтеграційних реформ.

Більшість наявних наукових праць у галузі адміністративного та інформаційного права розглядають публічне управління інформаційною сферою у контексті мирного часу або початкових етапів цифровізації. Комплексні фундаментальні дослідження, які б враховували особливості правового режиму воєнного стану, прискореної євроінтеграції та критичного впливу новітніх інформаційних технологій на державні інститути, наразі залишаються вкрай затребуваними.

Отже, наукова та практична актуальність теми дисертаційного дослідження О. І. Воронкової полягає у необхідності розробки цілісної концепції правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою України, яка б ефективно поєднувала захист національних інтересів в умовах війни, адаптацію до стандартів ЄС та створення сприятливих умов для цифрового розвитку суспільства.

Дисертація виконана відповідно до Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки (п. 1.9), затвердженої постановою загальних зборів НАПрН України від 26.03.2021 р. № 12-21; Угоди про асоціацію між Україною, з однією сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р.; Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС, затвердженої Законом України від 18.03.2004 р.; указів Президента України: «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 р. № 722; «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. № 64;

розпоряджень Кабінету Міністрів України: «Деякі питання цифрової трансформації» від 02.07.2024 р. № 560-р; «Деякі питання реформування державного управління України на 2022–2025 рр.» від 21.07.2021 № 831-р. Роботу виконано в рамках планів наукових досліджень Державної наукової установи «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України», зокрема, комплексних науково-дослідних робіт: «Правове забезпечення застосування цифрових технологій в умовах трансформації суспільства» (номер державної реєстрації – 0119U003166); «Концептуальні засади правового забезпечення цифрової та соціальної трансформації в контексті сталого розвитку України» (номер державної реєстрації – 0123U103530), що додатково підтверджує її актуальність.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Узагальнення, наукові висновки та рекомендації, що містяться у дисертації, є достовірними і базуються на глибокому і методологічно коректному аналізі сучасної ситуації, пов'язаної з правовим забезпеченням публічного управління інформаційною сферою в Україні. Особливо слід відзначити високий рівень методологічної культури дисертанта та ґрунтовно вибудовану систему методів наукового пізнання, що становить переконливу основу дисертаційного дослідження. Застосований автором комплекс загальнонаукових та спеціально-юридичних методів є логічно вмотивованим, внутрішньо узгодженим і повністю відповідає складності та багатовимірності обраної проблематики. Провідним є загальнонауковий діалектичний метод пізнання правової природи правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою в Україні, що сприяло комплексному розгляду теоретико-правових, методологічних та нормативно-правових засад зазначеного правового забезпечення, реалізації моделі правового забезпечення в умовах сталого розвитку, а також встановленню перспективних напрямів удосконалення правового забезпечення (розділи 1-3). Використання системного підходу дало можливість досліджувати проблеми в єдності їх

соціального змісту та юридичної форми (розділи 1-3). За допомогою логіко-семантичного методу поглиблено понятійний апарат (п. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2). Завдяки історично-правовому методу досліджено генезу наукових поглядів щодо становлення публічного управління, його концепцій, а також історіографію з'ясування правової природи інформаційної сфери (п. 1.2, 1.3).

Порівняльно-правовий метод використовувався для визначення змісту правових категорій «правове забезпечення», «джерела права», «суб'єкти правового забезпечення» (п. 2.1, 2.2, 2.3). Метод моделювання дозволив розробити модель правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою в Україні (п. 2.1). Системно-структурний метод сприяв визначенню структурних складових зазначеної моделі, елементів складових суб'єктів правового забезпечення, об'єктів правового забезпечення, джерел права та інструментів публічного адміністрування в інформаційній сфері України (п. 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). За допомогою формально-юридичного методу досліджувалися норми національного, міжнародного права, права ЄС, в яких закріплені предмет відання (завдання, функції), повноваження органів публічного управління інформаційною сферою в Україні, а також в яких встановлено правила, порядок врегулювання відносин в інформаційній сфері України (п. 2.3, 3.1, 3.2). Статистичний метод було застосовано під час з'ясування динаміки реформування публічного управління України, зокрема щодо цифровізації та публічного врядування (п. 3.1). Вдалий вибір і використання методів наукового пізнання дали змогу дисертантці повною мірою досягнути мети дисертаційного дослідження.

Нормативно-правову базу дисертації становлять Конституція України, закони України, відповідні міжнародні правові акти інституцій ООН та Європейського Союзу, укази та розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, інші підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють суспільні відносини

щодо публічного управління інформаційною сферою в Україні в умовах сталого розвитку, цифрової трансформації та європейської інтеграції. Науково-теоретичним підґрунтям дисертації є теоретико-методологічні напрацювання та монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних фахівців з загальної теорії держави і права, у галузях конституційного, адміністративного, інформаційного права, а також розробки науковців з філософії, теорії публічного управління та адміністрування, комп'ютерних наук. Інформаційну та емпіричну базу досліджень становили узагальнення практики застосування чинного законодавства, наукові публікації й довідкові видання, статистичні матеріали органів публічного управління інформаційною сферою України. Це дозволяє стверджувати про існування глибокого зв'язку між теоретичними та практичними складовими дисертаційного дослідження О. І. Воронкової.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні авторського підходу щодо формування концепції та моделі правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою України і визначається тим, що дисертація є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням змісту, сутності, структури означеного правового забезпечення України в умовах сталого розвитку, європейської інтеграції й цифрової трансформації.

Основним науковим досягненням авторки, відображеним в аналізованій дисертації, є те, що в ній вперше запропоновано та обґрунтовано концепцію правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою України, основні положення якої встановлюють: 1) визначення поняття «правове забезпечення публічного управління інформаційною сферою в Україні», яке базується на комплексному використанні управлінського, нормативно-правового та соціологічного підходів до розуміння зазначеного правового забезпечення, що зумовлено особливостями предмета дослідження та необхідністю врахування статичних та динамічних аспектів правового забезпечення; 2) цілісне

бачення мети правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою України за допомогою «дерева цілей», які знаходяться на різних ієрархічних рівнях; 3) класифікацію функцій вказаного правового забезпечення через призму розгляду права як інструменту соціальної інтеграції та стабілізації (регулятивна, охоронна, правотворча (прогностична), комунікативна); 4) підхід до визначення його структури.

Заслуговує на схвальну оцінку вперше запропонована та обґрунтована О. І. Воронковою модель правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою України, формування якої: базується на авторській концепції зазначеного правового забезпечення та передбачає визначення необхідних умов для її використання.

Слід позитивно оцінити вперше розроблену дисертанткою концепцію формування джерел права, у тому числі юридичних джерел права як складової моделі правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою України, основні положення якої: 1) виходять із усвідомлення необхідності перегляду розуміння природи права та джерел права у зв'язку із трансформацією державного управління у публічне управління (належне врядування); 2) враховують концепцію та модель правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою публічного управління інформаційною сферою України; 3) відстоюють позицію «плюралізму джерел права», які визначаються різними концепціями праворозуміння, кожна із яких робить свій внесок у розуміння природи права та джерел права; 4) визначають доцільність використання концепції інклюзивного юридичного позитивізму, яка має інтегративний характер – до загальнообов'язкової юридичної форми привносяться природно-правові змістовні елементи, пов'язані із основними правами людини, а також додаються суспільні потреби, публічний інтерес як джерела права концепції солідаризму; 5) визначають два етапи формування джерел права та юридичних джерел права, зокрема, які відрізняються

рівнем цифрової трансформації суспільства; відповідно, для кожного етапу встановлюється перелік формальних (юридичних) й неформальних джерел права та враховується необхідність адаптації класичних принципів юридичного позитивізму до умов цифрової епохи – поступовий перехід до цифрового позитивізму; передбачається розширення переліку неформальних джерел права (смайт-контракты, блокчейн, технічні стандарти, коди, алгоритми, цифрові протоколи тощо) та використання ідей аналітичної юриспруденції для побудови юридичних моделей AI-права (права штучного інтелекту).

До положень дисертаційного дослідження, які характеризуються високим рівнем наукової новизни, слід також віднести запропоновані впровадження у науковий обіг: 1) інтегративної категорії «суб'єкти публічного управління інформаційною сферою в Україні» як родового поняття, що забезпечує системне охоплення всіх учасників управлінських відносин як з боку держави, так і громадянського суспільства; 2) поняття «органи публічного управління інформаційною сферою в Україні»; 3) встановлення співвідношення понять «суб'єкти правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою в Україні», та «учасники правотворчої діяльності у контексті публічного управління інформаційною сферою в Україні»; запропоновану Методику проведення функціонального аудиту органів виконавчої влади в умовах воєнного стану шляхом включення до її структури алгоритму перевірки відповідності повноважень суб'єктів публічного управління інформаційною сферою України.

У роботі містяться також інші положення, які характеризують високий рівень її наукової новизни.

Дисертація має високий рівень академічної доброчесності, що підтверджується коректним використанням джерел, належним цитуванням та відсутністю ознак академічного плагіату, фальсифікації та фабрикації.

Значення одержаних результатів та рекомендації щодо їх можливого використання. Положення, висновки та узагальнення

дисертаційного дослідження становлять вагомий внесок у розвиток сучасної правової науки. Вони можуть бути використані у науково-дослідній сфері – основні положення та висновки дисертації можуть бути основою для подальшого розвитку концепції та моделі правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою в Україні в умовах цифрової трансформації, європейської інтеграції та удосконалення концепції формування джерел права задля досягнення Цілей сталого розвитку. У сфері правотворчості та правозастосовної діяльності – висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані у дисертації, можуть бути використані: у процесі наукової та правової експертизи відповідності існуючих нормативно-правових актів вимогам Закону України «Про правотворчу діяльність»; під час проведення функціонального аудиту органів публічного управління інформаційною сферою щодо встановлення критичних й актуальних функцій, неактуальних й застарілих в Україні функцій в умовах воєнного стану. У навчальному процесі – матеріали дисертації доцільно використовувати при підготовці підручників та посібників з дисциплін адміністративно-правового та інформаційно-правового циклів та викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право»; «Інформаційне право» та ін.

Повнота викладу в наукових публікаціях. Результати дисертаційного дослідження отримали належну апробацію, що підтверджується їх відображенням у семи наукових публікаціях. Серед них три статті, опубліковані у виданнях, включених Міністерством освіти і науки України до переліку фахових з юридичних наук, а також чотири тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях, що свідчить про високу наукову й практичну значущість обраної теми, відповідність отриманих висновків актуальним тенденціям розвитку правової науки.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Дисертаційна робота є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, присвяченим правовому забезпеченню публічного управління інформаційною сферою в Україні, та повністю відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних

праць на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Рукопис вирізняється чіткою логікою побудови, послідовністю викладу та концептуальною цілісністю, що поєднується з ґрунтовним опрацюванням досліджуваних проблем. У вступі переконливо обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету й завдання дослідження, окреслено методологічну основу, наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів. Основний зміст роботи структуровано у взаємопов'язані розділи, в яких послідовно розкрито теоретико-правові та методологічні засади правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою в Україні, модель означеного правового забезпечення та характеристики її складових, а також об'єкт та інструменти публічного адміністрування як складової моделі правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою в Україні. Виклад матеріалу характеризується науковою аргументованістю, коректним використанням сучасної правової термінології та дотриманням вимог академічного стилю, що забезпечує високий рівень професійного сприйняття роботи й відповідність стандартам сучасної юридичної науки.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Разом із тим деякі положення, сформульовані в дисертаційному дослідженні, залишають простір для подальших наукових розвідок і потребують додаткового, більш ґрунтового теоретичного осмислення:

1. Запропоноване авторкою визначення поняття «правове забезпечення публічного управління інформаційною сферою України» (с.92) є дуже містким та містять значну кількість складових. Це може дещо ускладнювати його практичне застосування та сприйняття в нормотворчому процесі.
2. У тексті роботи присутні деякі неточності. Так, декілька разів (с.109, 139 та ін.) згадується Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, тоді відповідно до постанови Уряду від 31 грудня 2025 р. № 1788 «Про внесення до деяких актів Кабінету Міністрів України змін щодо перейменування Міністерства культури та стратегічних комунікацій» вказаному органу виконавчої влади було повернуто попередню назву

«Міністерство культури України». Також, на жаль, у роботі не знайшли свого відображення пропозиції авторки щодо того, який орган публічного управління міг би найбільш ефективно реалізовувати функцію стратегічних комунікацій, яка нині хаотично передається від одного органу публічного управління до іншого, тоді як чинна Стратегія інформаційної безпеки України визначає ефективну систему стратегічних комунікацій однією із цілей забезпечення інформаційної безпеки України.

3. Враховуючи, що у роботі окрему увагу присвячено правовому забезпеченню функціонування Єдиного державного реєстру судових рішень (с. 123), було б цікаво почути думку дисертантки щодо спроб обмежити доступ до судових рішень у низці законопроектів, що знаходяться на розгляді у Верховній Раді України.

Запропоновані зауваження та рекомендації здебільшого мають характер наукової дискусії й спрямовані на визначення перспектив подальшого осмислення проблематики правового забезпечення публічного управління інформаційною сферою України. Водночас вони не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи та жодною мірою не применшують її теоретичної цінності й практичної ваги.

Висновок. Вищевикладене дає підстави вважати, що дисертація «Правове забезпечення публічного управління інформаційною сферою в Україні», яка відзначається високим рівнем актуальності, наукової новизни та суттєвою практичною значущістю, та рівень наукової кваліфікації здобувача повністю відповідають вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, і наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» №40 від 12.01.2017 р. (із змінами та доповненнями), а дисертантка – Воронкова Олена Ігорівна –

заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Професор кафедри
адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Ірина ШОПІНА

